

HRADIŠTĚ SE MUSÍ VYCHODIT ...

Eva Ulrychová

Mohli bychom něco napsat o Češově ...¹

To bychom mohli ... O valech se zmínily desítky autorů. Skoro každý, podle toho, co tam najde, má valy za keltské, nebo slovanské ... A je to tak veliký objekt, nejen valy, ale i mohyly, náspy, a kdo ví, co už všechno zaniklo ...

Právě proto ... Můžeme využít úplně nový geodetický plán, je na něm konečně vidět, jak vypadají valy a co je uvnitř ... Musíme opakovaně všechno obejít a fotit ... A sebrat všechny informace, nákresy, mapy a nálezy. Ty už k tomu něco máš ?

Mám. Nálezy jsou sice i mimo jičínské muzeum, ale je jich málo. Nějakých 200 střepů a výjimečně něco jiného. Bronzové nákončí nebo hliněné závaží. Mám i starší geodetické zaměření mohyl, ale dohledala jsem další, a tak jsou všechny skupiny mohyl znovu zaměřené. Mám také několik leteckých snímků včetně odlesněného úseku valu. Na jednom z nich je další zaniklý obdélný násep východně od valů a mohyl a další rozoráný obdélný objekt severně od zaniklého úseku severních valů ...

Tak jo, musíme všechno obejít ...

Duben

Heleď, půjdeme podél jižní obvodové fortifikace. K ní se sbíhají všechny zbylé úseky valů. Podívej, jak jsou ty valy stavěné a jak vypadají ... Tady přiléhá první úsek k dalšímu a uvnitř je příkop. Takže tahle část je přistavěná k tomuto valu – ten je tedy starší ... A příkop uvnitř opevněné plochy by pak neměl smysl ... To, po čem jdeme je nejmohutnější val ... Od severu se připojuje další val částečně narušený oboustranným sesuvem hlíny pod korunou a s několika rozkopanými zvířecími norami. Hlína se údajně sesula z valu po přeletu stíhaček ...

Vidím, ale proč mi tohle všechno říkáš ?

Protože se to všechno musí pojmenovat, jestli to oba tak vidíme, a třeba se o to i „pohádat“ ... a protože se to pak napíše.

Tak jo ... Ten příkop se klikatí, jako kdyby jej hloubila vždy skupina několika lidí a nahazovala val vytěženou hlínou. A každá zabrala trochu jinak, takže každý úsek příkopu má trochu jiný profil. A v místě napojení vnější obloukovité linie na jižní val jsou východně a západně od místa napojení na povrchu valů úplně jiné kytky ... K tomu máme přece letecký snímek vnější obloukovité linie po vykácení. Už první rok byl porostlý k příkopu kolmými pásy bílé, světle zelené a tmavě zelené vegetace ... Botanik mi na místě vysvětlil, že každá z těch kytěk má jiné požadavky na stanoviště. Jedna roste jen na ornici, jiná na podornici, poslední na jílu ...

A co kdybychom dali spočítat objem valů, znám paní učitelku, která by to spočítala. – To by bylo dobrý ...

Koukej – další val přiléhající k jižní obvodové fortifikaci je úplně jiný, nejnižší, ten je tady nejdále ... Vidím, už dříve byl publikován předpoklad, že jádrem Češova je hradiště lidu popelnicových polí. Pod kravínem v Češově bylo pozdně bronzové pohřebiště, jeden hrob mám v muzeu. K tomu jsem opakovaně sesbírala mezi vsí a severními valy množství střepů převážně z pozdní doby bronzové.

Poslední val – západní přiléhající k jižní obvodové fortifikaci je nečekaně mohutný, dobře zachovaný a byl zde nedávno pokácen vzrostlý les. Mladé stromky jsou oplocené ... Na to jsem se dost ozvala, protože pletivo bylo zavěšené na silných kůlech, které byly zatlučeny přímo do valu. A to znamenalo jeho narušení třeba jen vodou stékající po kůlech ... Vidíš, šlo to oplotit jinak a využít stromy kolem ...

¹ Autorka (spolužačka jubilanta) stručně zaznamenala rozhovory vedené při rekognoscaci souboru archeologických nemovitých památek na Češovské tabuli. I tyto rozhovory vedly ke společné publikaci těchto objektů v Archeologii ve středních Čechách (V. Čtverák – E. Ulrychová: Komplex Češov (okr. Jičín) – fenomén v české archeologii?, Archeologie ve středních Čechách 5, 2001, 365–404, tab. I–IV).

Val kolem Prasečího rynku vymezující trojúhelníkovitou plochu a pramen vody je zřetelně připojený k předešlému západnímu valu. Je tedy mladší ... Dovedl bych si tady představit stádo krav nebo koní ... Podívej, podél vnitřního obvodu valu je mělký příkop stahující vodu po spádu tak, aby nenarušovala valy ... Ale přesto je severozápadní část snesena a odplavená právě vodou ... Jej, jsme v bahně, tady pořád pramení voda ...

Červenec

Začínáme dvěma zachovanými obdélnými náspy a mohylami v jejich okolí. Les a mezi většími stromy náletové dřeviny jsou těžko prostupné ...

Heleď, udělal jsem náčrt těchto náspů. Ty geodeticky zaměřené nejsou. Tady je příkop, tady už ne, oba náspy mají rampy, takže se po nich muselo něco vozit nahoru. A když nahoře pečlivě prohlédneš obvod těch náspů, je ještě patrné, že jsou mírně zvýšené ... Podobají se dělostřeleckým palebným postavením z třicetileté války. Taková čtyři děla by se sem vešla ... Podívej, z čeho to nasypali – před rampami a kolem nich jsou plošně rozsáhlé sníženiny po odebrání hlíny ... Vzhledem k poloze mohyl – jsou mezi oběma náspy a jižně od nich – měli stavitelé náspů k dispozici i hlínu z těchto náspů. Počet mohylových hrobů odhaduji přibližně na sto ... A když je dobrá viditelnost, tak jsou z náspů k severozápadu dobře vidět celé Krkonoše a na opačnou stranu i poděbradské a někdy i českobrodské vysílačky. A to nejsme na kopci, jen na nejvyšším místě tabule ...

No proto se tady taky usadil každý, kdo sem přišel, školní sbírka z Češova obsahuje množství nálezů z celého pravěku a raného středověku. Jedna neolitická sekera pochází přímo z valu. A z vnějšího severního nově i železný středověký srp. Musely se s hlínou dostat do valů po neolitu a po středověku ...

Říjen

Dnes půjdeme obráceně ... Je skoro bez listí, a tak budeme dobře vidět ...

Severní okraj východního obdélného obvodového valu je severně od vjezdu na pole nastaven náspem úplně jiného vzhledu. Je to hráz zaniklého rybníka. Až sem teče voda podél severního valu. To by také podle zbraní a střepů datovalo obdélný objekt severně odtud jako nejspíš vojenský tábor – a mohl by být husitský. V dubnu 1423 byla bitva na návrší Gothard u Hořic a Staré letopisy české uvádějí, že poté se husitské houfy rozeběhly po kraji, aby verbovaly nové vojáky. Při té příležitosti husité dobyli několik tvrzí v okolí ... A v kraji je výrazný výskyt grošových depotů jen výjimečně jiné ražby než Václava IV.

Jdeme po stále zřetelném pásu rozoraného severního valu k vnější obloukovité fortifikaci. Zde jsou valy nejvyšší a příkop nejhlubší. Povrch valu je porostlý prvními ostružinami, kopřivami a keři černého bezu. Procházíme mezi oběma severními valy. Zarostlý les, křoviny a vzrostlé, zčásti uschlé třešně, další třešně kvetou, místy je podmáčený terén ... Od pomníku pro víru popraveného češovského myslivce vidíme dvěma přerušenými úseky valů ke vsi Češov. V obou příkopech stojí voda, pás pozemků před valy je výrazně snížený a každé jaro pokrytý vodou a blátem ... Na mapách bonity půdy je zřetelný pás méně kvalitní půdy odlišný od pozemků dál ke vsi ... Je jasné, že odtud byla sebrána zemina na stavbu vnějšího z obou severních valů.

Duben

Musíme si ujasnit brány, jeden badatel jich tu napočítal a uveřejnil devět ... To je moc i na tak velký objekt a fortifikaci stavěnou v několika obdobích ... Vstup od severu vede prokopaným valem, tudy se jezdilo na pole uvnitř. Do hradiště vede od severu skutečně klešťová brána, v kraji se takové stavějí od mladší doby bronzové ... V severovýchodní a jihozápadní čtvrtině vnitřní plochy hradiště jsou úzké dlouhé parcely – středověká pole. A je odtud také keramika ze 14. století. Ve dvou zbylých částech plochy stojí celé jaro voda ... Pamětníci říkají, že hradištěm se jezdilo do Slavhostic a do Vrščů. Jasně, to vysvětluje obdobné prolomení jižní obvodové fortifikace a zasypání příkopu jako na severu. Jižně od hradiště byla nad obnoveným rybníkem zaniklá středověká ves Blížkov. Tam se bylo potřeba dostat i od severu.

Půjdeme k východní bráně ... Ta je jasná, zase klešťová. Je nejspíš z pozdního bronzu a přiložená Slovany ... Spíše až po Slovanech, protože údajně z povrchu severního valu je přece to karolinské nákončí ...

Říjen

Je slunečno, listí oschle, teplo a je vidět.

Znovu kolem valů a po nich. Jižní obvodový val je naproti místu, kde se připojuje nejkratší a nejnižší vnitřní obloukovitá linie, sesutý a asi i odtěžený. Je vidět písek a hlínu a výrazný přirozený i umělý

zásah zužující toto místo až na polovinu objemu valu ... Při severním okraji západního valu je další mírně odtěžené či erodované místo, mohla zde být brána hradiště lidu popelnicových polí ... Podkovovitý útvar zachycený na geodetickém plánu na vnitřní ploše a při křižovatce cest jsme zatím nenašli, může být překrytý vegetací ...

Z vnitřního severního valu pozorujeme rozměrný plochý terén mezi oběma severními valy. Tady by mohlo tábořit vojsko ... Paní učitelka spočítala objem valů. Je to skoro půl milionu kubíků hlíny a dalšího stavebního materiálu.

Heleď, jsou nejlepší podmínky pro pozemní fotky. Zkus to co nejdříve oběhnout a vyfotit všechna klíčová místa, kde jsme zatím byli. – Jo, zítra sem zajedu a udělám to. A sepíšu od staršího bronzu všechny nálezy, které jsou z bezprostředního okolí valů. A připravím geodetické plány mohylových pohřebišť ... A já začnu sepisovat všechny údaje z map a literatury ... A pak se pojedeme podívat na obdobné objekty, znám několik míst s podobnou fortifikací a polohou ...

A tak jsme vychodili Češov, protože hradiště se musí vychodit ...

A HILLFORT MUST BE WALKED UP ...

The author (one of the honoree's fellow-students) briefly recorded the content of their conversations during their reconnaissance trips to a series of archaeological monuments near Češov (Jičín District). These talks also resulted in the joint publication of their findings in the periodical Archeologie ve středních Čechách (Čtverák – Ulrychová 2001).

